

Divadlo našeho světa se představuje

Malá univerzita divadelního umění v Bruselském pavilónu

Pražské quadriennale je záležitost velkorysá. Svědčí o tom zájem 28 zemí světa, které obslaly výstavu v Bruselském pavilónu Parku kultury reprezentačními ukázkami scénografické, kostýmové a divadelně architektonické tvorby. Imponuje i osobní účast stovek zahraničních delegátů, divadelních architektů, scénografů, teoretiků, prak-

Asi také z tohoto důvodu se cítí návštěvník výstavy v Bruselském pavilónu v první chvíli zavalen informacemi tak, že mu začnou splyvat nejen jednotliví tvůrci, nýbrž i tendence vývoje divadla v jednotlivých zemích. Ostatně není divu. Svět má dnes takové možnosti komunikace, že se národní kultury nevyvíjejí izolovaně, ale za vzájemného působení, přejímají dramaturgické hodnoty i inscenační principy.

Tato univerzalita divadla je patrná i v řešení nových divadelních budov — nebo adaptaci starších — kterým se vytvářejí předpoklady a svým způsobem se i ovlivňují tendence vývoje

divadelní struktury. Zatímco velké divadelní sály jsou na celém světě projektovány většinou s tradičním kukátkovým jevištěm, vzniká řada malých divadelních prostorů s variabilním, přestavitelným řešením, umožňujícím inscenaci od inscenace či aktu měnit vzájemné postavení herce a diváka. Vynalézavost divadelních architektů i technika je na takovém stupni, že kupříkladu otáčivé hlediště krumlovského parku působí jako dětská hračka proti novým mobilním, pojízdným, překlápěcím a vseljak otáčivým hledištím nových divadel. Tato malá, většinou experimentální divadla či „studia“ jsou hnacím motorem vývoje scénografie a není divu, že většina nově projektovaných velkoměstských divadelních budov počítá s vedlejšími scénami s variabilním prostorem. Takové řešení se objevuje u budov, které slouží výhradně divadelnímu provozu, i u „kulturních domů“ s víceúčelovým využitím. S trochou závidění sledujeme projekty nových divadel v SSSR (Taganka, Cíkánské divadlo Romen v Moskvě, činoherní scéna v Ordžonikidze, zasažená do úchvatné scenérie aj.), ve Francii, USA, ale i v malé Belgii či v obou německých státech. Spolková republika vydala při příležitosti Quadriennale luxusně vybavenou publikaci, která kromě scénografických ukázek obsahuje i plány nově vznikajících divadel po celém území NSR. Podnětem by pro nás mohla být nová tendence využívat vysloužilých nádražních a továrních hal, hospodářských

objektů i studentů, kteří využili příležitosti seznámit se se stavem výtvárné stránky divadla v těchto letech na různých místech zeměkoule. Konfrontace tendencí vývoje je samozřejmě významná i pro naše divadelníky a naši veřejnost, která si na nadbytek podobných informací stěžovat nemůže.

venkovských objektů i historických budov pro divadelní (či koncertní) účely. Fotografie J. L. Barraulta v secesní nádražní hale d'Orsay, určené pro jeho divadlo, nebo adaptace staré tovární haly pro Divadlo slunce Ariany Mouchkinové nám napovídá, že ne každé opuštěné architektonické památky je nutné využívat jako muzea. (Nádraží Těšnov!)

Podstatnou část plochy Bruselského pavilónu zaujímají ovšem expozice scénografických návrhů, maket, kostýmů a loutek v kreslených návrzích i reálném provedení. Přitom některé státy využívají diaprojekce či video-pásku s televizorem, aby přiblížily detaily. Je na divákově soudnosti, aby třídil pravé hodnoty od jejičích tendencí, aby si uvědomil, že divadlo krutostí, sexuální aberace a schválností má své kořeny v zájmech společnosti, ze které vyrůstá. Budiž posilou, že velké hodnoty, ať se jmenují Shakespeare, Čechov, či Brecht, se zdají být i ve zmatku světa hodnotami trvalými. Svět přece jen hledá nadčasové jistoty.

Návštěvník výstavy bude vyhledávat pochopitelně ty expozice, které byly na Quadriennale oceněny. Zastaví se v oddílu, věnovaném sovětským divadlům, které výstavní jury prohlásila za nejlepší uspořádáním i obsahovou náplní a odměnila Zlatou trigou. Bude překvapen mnohotvárností sovětské scénografie. Vedle tradičních malovaných scén, navazujících na realistické dekorace minulých století (Vasiljevova plátna k Ostrovského Lesu) se tu objevují tendence odlehčovat a pročišťovat divadelní prostor (Leventhalův scénický návrh k Višňovému sadu na Tagance). Najdeme tu i makety svědčící o snaze nově vyřešit jevištní prostor (Mark Kitajev: Mrtvé duše v Puškinov divadle v Leningradu) i řešení experimentální (D. Lídér: Takové dlouhé cesty ve Fran-

kově divadle v Kijevě či Blumbergova scénická řešení pro řížské divadlo). V japonském oddělení nám utkví v paměti jméno Kaoru Kanamori, nositele zlaté medaile, nejen vzhledem k jeho významné kostýmní tvorbě, ale i k poutavým řešením scény muzikálu Jesus Christ Superstar.

A mohli bychom pokračovat od expozice k expozici. Poláci dali přednost reálným ukázkám scénografických řešení před fotografiemi a maketami; bohatá je expozice NDR; na schodišti mezi přízemím a patrem upoutá malá výstavka západoněmeckých plakátů (fascinující plakát na Othellai).

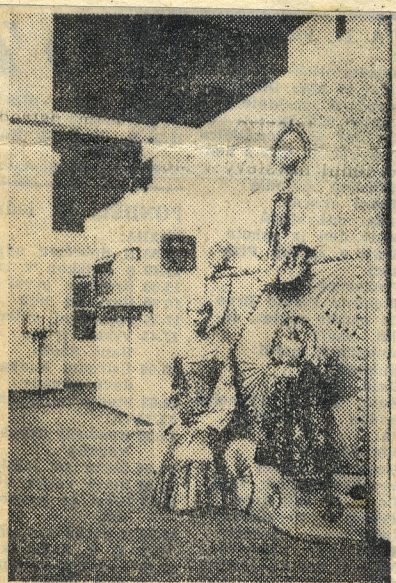
Ten, kdo se vypraví do Bruselského pavilónu, neměl by přehlédnout malý poutač vedoucí do nevelikého sálu, věnovaného našim předním divadelním architektům Josefu Svobodovi a Ladislavu Vychodilovi. Myslím, že málokterý světový scénograf se může reprezentovat tak specializovaně jako Svoboda: Wagnerovské operní inscenace v Londýně a v Beyreuthu. Architektonicky čisté, lapidární, technicky vynalézavé a emotivně působivé řešení je nadto po stránce výstavnické pěkně a přehledně instalováno.

Výstava Pražského quadriennale v Parku kultury a oddechu Julia Fučíka je největší ze tří scénografických výstav, které jsou toho času v Praze k vidění: ve Valdštejnské jízdárně je zastoupena scénografie česká a slovenská a ve výstavní síni ÚLUV na Národní třídě pak lze spatřit výsledky práce studentů scénografie z několika zemí.

Takový podnik, jakým je Pražské quadriennale, není jistě záležitost levná a snadno organizovatelná. Ovšem zisk z něho nelze docenit. Těží z něho nejen naše divadelnictví, ale světová divadelní kultura vůbec. (18)

Záběr z japonské expozice na Pražském quadriennale. Kostýmní návrhy S. Kavamoriho

Záběr z vítězné sovětské expozice na Pražském quadriennale. M. Sokolova: loutky k inscenaci Puškinovy pohádky v Ústředním loutkovém divadle S. Obrascova v Moskvě